
Kitekintés

III.

HARANGOZÓ IMRE

Hagyomány és jövő II. rész

– avagy a pap, a tanító,
a népművelő mai küldetése

Ahogy azt a népzenénkkel kapcsolatban Sebő Ferenc megfogalmazta, úgy a hagyományunkkal, népművészetünkkel sem kegyeletből, még csak nem is hagyományörzésből kell foglalkoznunk. Régi képmetsző, tárgyat alkotó pásztoraink, halászaink, alkotó kedvű parasztembereink nem őrizték, sokkal inkább a maga megbonthatatlan teljességében élték ezt a hagyományt. Ok és célszerűen – szerves része volt az életüknek. Ha megszűnik ez az ok és célszerűség, ha egy-egy közönség szakít a régiek eszjárásával, akkor az bizony el is fog veszni. Ám, ha értjük, ha jónak és szépnek tartjuk a közösségi lélek formáit, a népi kultúra mögött rejlő világképet, hitet, erkölcsöt, úgy az helyet keres és talál magának, bármerre is forduljon az idő kereke...

KÖZÖSSÉGI LÉLEK ÉS KULTÚRA...

Kevesen tudják, de József Attilának mély kapcsolata volt az élő népi kultúrával. Alig 25 éves, amikor így ír:

„Meg kell ismernünk elevenen azt a magyar kultúrát, amely előtt a múzeumok halottasházában bémészködünk. Hogyan? Hol? A faluban! (...) Lélekhez közel férközni pedig csak a formáján, a kultúráján keresztül lehet. Nemcsak gazdag népiséget, etnikumot ismertek meg így, nemcsak magában érdekes „egzotikumot”, hanem megismeritek saját fajtátokat, hogy miből vagytok, – így lesztek magyar és ember és nem pusztán természeti tünelemény. Az öregasszonyok nemcsak sosemvolt boszorkányokról meg királyfiakról mesélnek fogatlanul, hanem arról is, ami lelketekben naponta végbemegy. Azt mondják majd, hogy ettől hallották, az meg attól, – végül is nincs gazdája, mert mindenki csinosít rajta, mindenki meséje

lesz, a tiétek is. Bementek a házba, megnézik a bútorokat, a fehérneműt, a hímzést, a varrottast, az edényeket, – alig van falu, ahol ne volna valamiféle népművészeti forma, érdekesség. Érdeklődtek a pásztorok és faragásaik, meg a gölöncsérek után, – minden faluban ugyanannak a léleknek más és más leleményes fordulatát találjátok. Leltek falvakra, amelyek, mint a néprajzi gyűjtemények és falvakra, amelyek, mint a városok, természetesen, mint a városok nyomornegyedei. Rongyokat viselnek, da-luk sincs, embertelenül élnek. Dolgozni városokba vagy messze vidékre járnak. De a nyomortanyák községe épp-úgy érdekeljen, éppen oly fontos, mint a módosabb vidék. Megtudjátok, hogy hányfelé jár a család a kenyere után. Megtudjátok, hogy mit esznek, hogy miféle a falvak „őse-gészsége”, mekkora a gyermekhalandóság, hogy olvasnak-e, mennyire műveltek, – hogy napjaink tőkés rendje milyen gyarmati szintre szorítja életüket. (...) De közben ti is megváltoztok: nem játszatok már megváltósdit, elkomolyodtok, és több felelősséggel tanulmányozzátok tovább a magyar társadalmi földadatokat...”

FOLYTONOSSÁG ÉS VILÁGKÉP...

Népművészetünk fő ihletője a kezdet. Az a pont, amikor minden létezés elindult a világban, az a pont, ahol még minden a helyén van, a teremtés rendje szerint. Ráolvasásaink tanúsága szerint a vizek ősforrása a „Jordán kútja”. A vízé, ami immár a kozmoszt alkotó rend részeként népünk hagyományos fölfogása szerint alapvető őselem, az élet fizikai és spirituális forrása. Őseink hite szerint a föld kerek, s nagy víz veszi körül, s a szilárd talaj nem más, mint egy, vagy négy nagy hal háta, amely a megfoghatatlan méretű világtengerben úszik. A moldvai csángó-magyarok úgy tudják, hogy „fűdingász”, azaz

földrengés akkor alakul ki, ha ez a hal elfárad, igazodik, megrázza magát. Bár az ókori görög, majd a keresztény hagyomány is ezt tartja a földről, az azonban mindenképpen figyelemre méltó, hogy ennek a felfogásnak keleten is megvannak a jól dokumentálható párhuzamai. A szibériai mitológiában például ugyancsak egy nagy hal tartja a hátán a földet. Emellett, valami ősi képzet, vagy talán éppen a „modern” világ hatására, egyik kedves moldvai adatközlőm, Balusesten úgy vélekedett is, hogy a föld olyan, mint a „csukmony”, tyúkmony, azaz a tojás. A klézsei öregek meg arról meséltek, hogy a földet négy angyal – a világtenger vizében állva – a vállán hordozza. Baj van, konkrétan földrengés, ha az elfáradt angyalok cserélnek egymással, hogy aki a bal vállán tartotta eddig a terhet, az most a jobb vállára helyezze át a súlyt. Ez a felfogás már egyértelműen keresztény színezetű, ám az ember nem állja meg, hogy ne jusson eszébe a „Négy Világtáj Óre” képzet, amely a tibeti, mongol és az altáji török mitológiának szerves része. A földet körülvevő nagy víz, amelyet említenek még folyóként, néha konkrétan a Jordán vizeként jelenik meg a ráolvasó, gyógyító gyakorlatban, de az utolsó átmenet rítusaiban is. A rajta való átkelés különös előkészületeket, képességeket igényel. A vízen való átkelés motívuma gyakran ott van népdalainkban, de előfordul más folklóralkotásban is. Találkozunk vele balladáinkban, meséinkben, mondáinkban, de gyakran előfordul a siratószövegekben is. Jelentőségét igazolja, hogy a motívum valósággal végigvonul – szinte tértől és időtől függetlenül – szépirodalmi szövegeink egész során is. Igen, népművészetünk fő ihletője a kezdet és a kezdet nyomán kozmoszá rendeződött világ képe...

Látjátok feleim ...

Ebben a már-már apokaliptikusnak tűnő korban, amiben élünk folyton csak bizonyítani, tenni, gondolkodni akar az egész világ. Így van ez a kultúrától az óvodáig, a templomtól a politikáig – szinte minden és mindenki valamiféle produkcióval méri önmagát. Mindig csak ilyen vagy olyan mennyiséggel. Lassan végérvényesen elmarad a pusztaság létezés megélése, az, amihez nem kellene gondolatok, szavak, tettek. Elmarad a meglátás, a megélés, amikor föltárl minden létező, a növények, állatok, az élettelen dolgok valódi értelme. Benső csöndje és egyszerűen megéljük, hogy mindennek mi is részei vagyunk. Bármiféle kényszer nélkül elfogadjuk és elfogad minket...

Mekkora szükségünk van / volna a valódi közösségre, őseink naivan tiszta hitére. A reményre, miszerint Szent István, Szent László, Mátyás király vagy éppen Rákóczi él! Krisztus urunkról is azt hirdették, hogy meghalt, pedig Ő él, és mindörökké élni fog. Ahogyan szentelő hőseink se halhattak meg: hiszen őket a Teremtő küldte népének, hogy a káoszából rendezett világot, hazát, otthont, a rabságból pedig szabadságot teremtsenek. Van, hogy látszólag elbuknak, meghalnak, vagy éppen bujdosniuk

Egyik gyűjtőtárs megmosolygott, amikor örvendeztem ennek a valahogy rákra hajazó, furcsa szarvasos tárgyának. „Le sem hajolnék érte a piacon” - mondta. Tudom, gyönyörű kerámia gyűjteménye van és a tapasztalata, szakmai tudása sem lebecsülendő. Mégis, leginkább forgalmi értéket, jó befektetést lát az egészben. Arról nem tud, hogy az aranykornak hazudott rémségek években milyen lelki, szellemi oázist jelentett Korondon Páll Anti, vagy Guszti pontjára, műhelyébe belépni. Szót váltani a mesterekkel, családtagjaikkal. Látni, átélni az eleven hagyomány valósággal érezhető alkotó erejét. Ahogy ezt a különös nap-szarvas tárgyért a kezembem tartottam a 42. zsoltár sorai jutottak eszembe, Szenczi Molnár Albert sok évszázada-dos, veretes magyarságával: „Mint a szép híves patakra / A szarvas kívánczik, / Lelkem úgy óhajt Uramra, / És hozzá fohászokodik. / Tehozzad, én Istenem, / Szomjúhozik én lelkem, / Vajon szined eleiben / Mikor jutok, élő Isten?”

kell. De mi tudjuk, hogy élnek és segítenek, ha annak ideje érkezik! Hadd higgye csak a világ, hogy meghaltak. Mi konok hittal várjuk őket vissza, mert az igazságba és a szabadságba vetett hit nem halhat meg! S látjátok feleim: élünk! Talán épp e hit, e minőség életben tartása ma a pap, a tanító, a népművelő igazi küldetése: a kedvezőtlen, néha akár lehetetlen körülmények között, viharban, szembeszélben is, a napsütést, reményt és célt adni mindazoknak, akik fogékonyak, nyitottak erre...

HARANGOZÓ IMRE

Tanár, néprajzkutató, a Magyar Művészeti Akadémia akadémikusa, a Nemzeti Művelődési Intézet Makoldi Sándor Központjának munkatársa. Az elmúlt négy évtizedben bejárta szinte az egész magyar nyelvterületet. Sok gyűjtőúton vett részt Erdélyben, Moldvában és a Bánátban, de a Zoboralján és a palócok körében és az alföldi pásztorok világában is. Kutató, feltáró és gyűjtőmunkájának java részét teszi ki az itt élő nemzetrészek, töredékek megismerése, megismertetése. Nagy kitartással gyűjti azokat a tárgyi és szellemi kincseinket, amelyek máskülönben az enyészet sorsára jutnának. Kereken harminc kötet szerzője, szerkesztője. Számos tudományos és ismeretterjesztő publikáció szerzője, kiállítás megrendezője, televíziós, rádiós produkciók néprajzi szakértője és gyakori megszólalója.

WITTMER-BESZE ERIKA

A legfontosabb a közös cél

A NÁDUDVARI KÉZMŰVES ISKOLA, AHOL AZ ALKOTÁSOK NETFLIX-FILMEK SZEREPLŐIVÉ VÁLHATNAK

Vetró Mihály nemezművész, a Magyar Művészeti Akadémia rendes tagja, a debreceni munkacsoport elnöke. „Civilben” a Nádudvari Népi Kézműves Szakgimnázium és Kollégium nemezkészítő szakoktatója. Az iskola sokat tesz azért, hogy a hagyományos kézműves szakmákat hitelesen képviselve közösséget építsen egy igen érzékeny életkorban, hiszen a kamaszoknak életre szóló példát tudnak adni, ami elkíséri őket felnőttként is. Hogyan valósul meg ez a nehéz cél a mindennapokban? Hogy kerülnek a diákok amerikai filmes produkciókba?

AKIK ÉRZIK A HÍVÁST...

Nagyon gyakran mondjuk azt, hogy ezek a mai fiatalok ilyenek, vagy olyanok. De milyenek ők?

Azt gondolom, hogy olyanok, mint mi mai öregek, és amilyenek a világ alakítja őket. Huszonnégy éve tanítok Nádudvaron, előtte nagyon sok rossz tapasztalatom volt, nem tudtam elképzelni, hogy jól működhet. Galánfi András, aki az iskola egyik alapítója volt '92-ben, azt mondta, legalább nézem meg. Megnéztem, és mondtam, hogy jó, de csak addig a percig maradok, amíg úgy gondolom, hogy van értelme. Voltak nehézségek, de a mai napig úgy gondolom, hogy fontos és mély értelme van ennek a tanításnak. A mai fiatalok lelkes, csupaszív fiatalok, és hihetetlen jó közösség alakult belőlük Nádudvaron. Ehhez nyilván kell a hely szelleme, kellene a meste-

rek, de az is, hogy olyan fiatalok kerülnek oda, akik érzik a hívást és az alkotás fontosságát, kényszerét. És aki alkotó, az valamit hozzá akar tenni a világhoz, a közösséghez, építi a saját belső világát is.

Hogyan szólítják meg ezeket a fiatalokat, hogyan kerülnek az iskolába?

Vannak olyan fiatalok, akik eleve olyan családi háttérből jönnek, ahol fontos az alkotás, a magyar kultúra, fontosnak érzik a jövőt. Ezek nagyon sokszor gazdálkodó, alkotó családok. Ők valahogy természetes módon megtalálják bennünket. Aztán vannak olyan fiatalok, akik „véletlenül” találnak ránk, valahol szeretnék kipróbálni magukat. De olyanok is vannak, akik egyszerűen csak nem találják a helyüket a világban, nálunk jól érzik magukat, és ott maradnak. Tehát nagyon sokféle életút létezik, hogy ki hogyan kerül oda, hogyan válik részévé a közösségnek, de a kapcsolódási pontok mindenhol megvannak.

ÉPÍTŐ FELADATOK

Hány diák jár az iskolába?

Nagyon családias az iskola, 85-90 diákkal, akik 14-25 évesek. Ez az a szám, ami még egy nagy közösségben összefogható: mindenkiről tudom, hogy mi a baja, az öröme. Hat mesterséget lehet nálunk tanulni, és tíz-tizenkét fő van egy-egy integrált csoportban, a különböző korosztályok egyszerre vannak műhelyben, egyszerre alkotnak és egymást is segítik.

Hogyan építenek ebben az iskolában közösséget?

Talán a legfontosabb a közös cél. Az, hogy meg tudjuk fogalmazni, hogy mi az, amit szeretnénk együtt elérni, elkészíteni, létrehozni. És hogy ebben mindenki találja meg a helyét. Minden célban mindenki máshol találhatja meg, ez mindig változik. Igyekszünk olyan fontos feladatokat adni a közösségnek, ami épít, és ezáltal ők egymásra és önmagukra is tudnak figyelni.

ELSŐKÉNT A VILÁGON...

Nemzékészítést tanít az iskolában.

Mikor ide kerültem, még nem lehetett nemzékészítést tanítani, viszont nekem már akkor fontos volt. A '70-es évek legvégén Nagy Mari és Vidák István munkájának köszönhetően ismertem meg. Azt gondoltam, hogy ez egy nagyon jó önkifejezés, és közösségépítő mesterség. Ráadásul hamar világossá vált, hogy a magyarság a legnyugatibb nép Euráziában, akik ezt a mesterséget ősmesterségként használták, hiszen egészen biztosan tudjuk, hogy a honfoglalás korában ez egy nagy múltú mesterség volt nálunk. És akkor gondoltam, hogy hol kéne ezt tanítani, ha nem Magyarországon. Elsőként a világon sikerült bevezetni, elkészíteni a hozzá kapcsolódó tananyagokat, a szakmai követelményeket, vizsgakövetelményeket, öt-hat év munkája után, most már Európában több helyen tanítják.

Van olyan gyerek, akinek a családjában nincs ugyan hagyománya, de önöknél kezdett el bármilyen kézműves szakmát?

A többség ilyen. Öröm, ha eleve beleszületik valaki, hároméves korában már farag vagy sző, amit a szüleitől, a nagyszüleitől lát, ott tulajdonképpen csak fejleszteni kell, vagy szinten tartani, és újabb alkotási lehetőségek elé állítani. De az az igazán nagy kihívás, amikor valaki egy nagyon nehéz helyzetből kerül oda.

Amikor úgy jön hozzánk egy diák, hogy előtte három középiskolából kirúgták, drogos társaságba keveredett Budapesten, és a szülők onnan próbálják kimenteni. Ez a diák húsz perc késéssel bejött az órára, az ajtóból bedobta a táskáját. Én mondtam neki, hogy: „jó, hogy megjöttél, még semmiről nem maradtál le, foglalj helyet körünkben!” Nem emlékeztem erre a történetre, később mesélte el és azt mondta, úgy jött be, hogy egy hét alatt úgy kirúgatja innen magát, mint ahogy eddig is minden iskolából. A diákok közössége olyan befogadó volt, hogy ez föl se merült. Mindenki látta, hogy problémája van, és azonnal elkezdtek neki segíteni. Ő pedig érezte, hogy itt van valami, ami nem úgy működik, mint máshol, utána két mesterséget is elvégzett nálunk, és a Népművészet Ifjú Mestere lett.

VISZIK TOVÁBB A LELKI TÖLTETET

Úgy tűnik, mintha akár az alkotási folyamatban, akár az iskolában valami olyan személyes figyelmet lehetne adni, ami a mai iskolákban kevésbé van jelen.

Egy több ezer fős iskolában fogalma sincs a tanárnak, hogy ki az a gyerek, aki éppen felforgatja az óráját. Nem ismeri a háttérét, hogy milyen problémákkal szembesül minden nap, és hogy úgy jött be, hogy nem kapott reggelit, vagy éppen az alkoholista apja elverte tegnap este. Ő csak azt látja, hogy „nem hagy dolgozni”. Miközben azt kéne észrevenni, hogy miben tudok én neki segíteni, hogy együtt tudjunk működni. Ez óriási munka, több ezer fős iskolákban nem is lehet megcsinálni, de hát ezért vannak a kis közösségek, ott lehetőség van erre. Én legalább annyit tanulókat a diákoktól, mint ők tőlem. Hatunk egymásra, és legalább annyit fejlődünk, mint amennyit a diákokon tudunk fejleszteni, hiszen van egy csomó dolog, amiben ők sokkal jobbak, mint mi, és szívesen segítenek. Abban a pillanatban, ha én partnernek tekintem, ő is szívesen fogadja az én segítségemet.

Reméljük, hogy ezek a gyerekek viszik tovább, és a saját közösségekben ezt tudják működtetni.

- Nagyon bízom benne. Egyébként már most látom, hogy akik már napi szinten nincsenek velünk, de rendszeresen visszajárnak, közösségeket alakítanak. Mint amikor régen elmentek az emberek egy búcsúba, ahova minden faluból jöttek, ott megkapták a lelki töltetet, és hazavittek, és továbbadták. Valahogy így működik ez, mindenfelé a Kárpát-medencében közösségek indultak el az ő

hatásukra. A többség távolabbról jön hozzánk, Csíkszeredától Kőszegig, Felvidékről, Kárpátaljáról, Vajdaságból vannak diákjaink, Budapestről nagyon sokan. Nagyon jó kollégiumi közösség is van, tulajdonképpen együtt élnek éjjel-nappal.

KEZDETE VAN, VÉGE NINCS

Sok mindennel büszkélkedhetnek a jó közösségen kívül.

A fennállás harminckét éve alatt harminckét diákunk kapott Népművészet Ifjú Mestere címet. A világon nincs még egy ilyen iskola, aminek a diákjait átlagban évente egy miniszteri kitüntetéssel ismerik el. Ezen kívül közel harminc Prima Junior díjasunk van, idén is tízből három nádudvari diák szerepel a díjazottak között. Vagy volt nádudvari. Nagyon szépen fogalmazta meg egy régi diákunk, hogy ez nem múlik el: a nádudvari diák-létnek kezdete van, de vége nincs.

Aztán nagyon sok olyan lehetőséget kapnak, ami egy átlag iskolában föl sem merül. Magyarországon sok helyen nem is hallottak még rólunk, de nemzetközi szinten elég ismert az iskola. Három olyan nagy film készült az elmúlt időszakban, aminek a mi diákjaink adták a mesterségbeli háttérét. A legelső ilyen volt a Herkules, aminek a bőrpáncéljait a mi bőrs diákjaink készítették. Aztán volt egy netflixes sorozat, a Marco Polo második évadja, ahol húsz nemezkészítő diákunk nyolcvan nemez sátrat készített el egy év alatt, és rendezett be a filmhez. A legutóbbi Pinnokió-filmben, a Tom Hanks alakította Dzsepettó mester faragott bútorai, a nádudvari diákok keze munkáját dicsérik. Óriási lehetőség ilyenben részt venni, kitarul a világ egy alkotó elé, kapcsolatokat teremthet, innentől kezdve hívják különböző produkciókba.

NÁDUDVARRÓL MANHATTANBE

Egy New York-i alapítvány, a Tulipán Foundation minden évben hat-nyolc diákunkat New York-i ösztöndíjjal díjazza, ami azt jelenti, hogy egy tanéven keresztül havi ösztöndíjat kap, és lehetőséget legalább egyszer, hogy Manhattanben bemutatkozzon egy galériában a munkáival. Illetve az ottani magyar közösségnek, főleg a gyerekeknek adhatnak élményeket, egy-egy programon segítenek. Most is éppen várok haza két diákot, akik a héten kint voltak, és folyamatosan telefonáltak, hogy mekkora élmény. Az egyik fiú Polgár Judittal sakkozott New Yorkban. Úgyhogy ezek ilyen napi örömök. Mindig vannak,

akik kérdezik, hogy mit lehet a 21. században kezdeni a népművészettel, meg kézművességgel. Talán az a legfontosabb, hogy ha ebben megtalálja a fiatal az ő útját, azt, hogy ő hozzá tehet valamit a világhoz, akkor a világ megtalálja őt. Mindig boldogsággal teli szívvel-lélekkel jövök el, egy-egy tanítási nap után, vagy amikor csak a diákok összejönnek, rendezvényt csinálnak maguknak, és látom, hogyan tudnak egymásra figyelni és egymást segíteni. Sajnos felnőtt közösségekben sem nagyon látom, hogy le tudnak mondani arról, hogy „én vagyok az első”.

Tulajdonképpen életforma nádudvari diáknak lenni. Reméljük, hogy minél tovább, minél messzebbre hat az ereje, és akkor van remény.

Én nagyon reménykedem.

WITTMER-BESZE ERIKA

Kommunikáció és magyar szakon végzett a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen, majd újságírói ambícióit a hátrányos helyzetű középiskolás fiatalok magyartanítására cserélte. A rövid kitérőnek szánt időszak tizenkét tanévig tartott, s többek között egy gyógypedagógusi diploma és két tankönyv lett az eredménye. Közben az iskola és a hozzá tartozó, gyakorlati oktatással foglalkozó cég kommunikációs vezetője lett, ezt követően a Katolikus Karitás országos központjának sajtójáért felelt. Egyházi sajtósként segítette az ifjúsági világtalálkozókat (Madrid, Krakkó, Lisszabon), a 72 óra kompromisszum nélkül önkéntes akciót, valamint Ferenc pápa 2023. áprilisi magyarországi apostoli látogatását.

FARKAS ILDIKÓ

A népzene hiteles tolmácsolói

Laposa Julcsi: „Zalaiként fontos számomra, hogy a zalai gyerekek megértsék saját zenei kultúrájukat.”

Farkas Ildikó (F.I.): Hol kezdődött a népzene szeretete?

Laposa Julcsi (L.J.): Gyerekkorom óta a népzene bűvöletében élek. Kisgyermekként az egyik nagymamám mindig népdalokat dudorászott munka közben a hegyen, miközben a testvéremmel mi a szőlőben bújócskáztunk. A másik nagymamám, a tekenyei, szent misék hangadója volt, így nem volt nehéz a dalok varázsvilágába belecseppennem. Bár művészi tehetségem először balettként és néptáncosként mutatkozott meg, én a klasszikus, majd a népi hegedű mellett bontakoztam ki igazán és idővel népdalénekesként is debütáltam ifj. Horváth Károly népzeneész, népdalkutató mentorálásával. Fiatalabb koromban nem volt lehetőségem részt venni tehetségprogramokban. A Sorbonne Egyetem kultúráközvetítés-zenei mediáció mester diplomájának megszerzése után, 2017-ben kerültem be a La Femme magazin 50 Tehetséges Magyar Fiatal Programjába.

F.I.: Miért pont a gyermekek és az ifjúság?

L.J.: A mentorprogramban való részvételem engem is arra sarkallt, hogy fiatalokkal foglalkozzak és lehetőséget teremtsék nekik tehetségük kibontakozására. Ezért felkerestem Zalában olyan népzene kedvelő pedagógusokat, akik általános iskolában munkálkodnak. Így találkoztam Pálos Henrietta ének-zene pedagógussal. Felkértem Hentit, hogy dolgozzunk együtt a NÉPI hang-színek gyermekeknek szóló dalos kifestő füzetem zenei anyagán. Így a téli és a tavaszi-nyári kiadványon a pacasai gyermekek énekeltek a lemezeken. Amikor visszajöttem Párizsból,

azt éreztem, hogy az ifjúság nevelését kell kitűznom fő feladatomban, de azt is oly módon, hogy több gyermeket egyszerre tudjak megszólítani, így a kiadványok mellé évszakokhoz kötődő, tematikus koncerteket kezdtünk el tartani, míg azon kaptuk magunkat, hogy már egyszerre több száz gyerek énekel velünk. Zalában újtára indítottuk a bérletes gyerekkoncertjeinket. Zalaegerszeg, Lenti, Nagykanizsa, Sármellék és Zalaszentgrót adott otthont egy-egy koncertsorozatnak. Zalaiként fontos számomra, hogy a zalai gyermekek megértsék saját zenei kultúrájukat, erősödjön bennük a helyi identitástudat. Idővel az ország számos pontjára is kezdték hívni csapatunkat, manapság pedig a Filharmónia Magyarország ifjúsági kamarakoncertjeinek szerves résztvevői vagyunk.

F.I.: A népzene mellett a hagyományörzés egyéb formáit is fontosnak tartod?

Van még két szívügyem, ez pedig a Huszonyai Porta, ahol a hagyomány, a kultúra, a népzene, a közösségek és a családok találkozására nyitunk lehetőséget, a másik a kulturális diplomácia. Huszonya a hely, ami egyszerre jelenti az otthonot, a gyökereimet, az őseim munkába vett hitét. 2023-ban családom belépett a Zala-Völgyi Nyitott Porták hálózatba. Ezévből egy „kultúrapiját” avattunk fel, ami azért fontos számomra, mert egy olyan közösségi helyet teremtettünk, ahova embereket tudok hívni, tanítani, egyszóval közösségi élményt biztosítani. 2024-ben Heni és a Pacsai Népdalstúdió diákjai is részt vettek a II. Huszonyai Búcsún, mint fellépők. A búcsú szintén ennek a hegynék egy elfeledőben lévő, jeles eseményét eleveníti fel.

A harmadik szívügyem pedig a magyar kultúra határon túli megismertetése. 2014 óta, az akkori Balassi Intézetekben tüntem fel zenekarommal, több népzenei program résztvevőjeként, 2023-ban pedig lehetőséget kaptam a 26 külföldi magyar intézet szakmai működésének vezetésére, a Kulturális és Innovációs Minisztériumban. Nagyon érdekesnek vélem a különböző országokban működő intézetek tevékenységét összevetni, hisz minden ország kultúrája más. Az osztályvezetői feladataimat 2024 decemberétől már nem látom el, a fentebb említett két munkásságommal kívánom tovább szolgálni a magyar kultúrát.

Pálos Henrietta: „A korosztályokat összekötjük, közösségeket alkotva, közösen éneklünk.”

F.I: Hol kezdődött a népzene szeretete?

Pálos Henrietta (P.H.): Már kis korom óta bennem él a népzene iránti szeretet. Általános iskolás tanulmányaim mellett zeneiskolai tanulmányokat is folytattam, majd Szombathelyen Zeneművészeti Szakközépiskolában tanultam. Ezután egyenes úton vezetett a Szombathelyi Tanárképző Főiskola Ének-Zene és Karvezetés szakára. A főiskolai tanulmányaim utolsó évében elkezdtem munkám a Pacsai Általános Iskolában, már ekkor is érződött, hogy inkább a népi kultúra felé vonzódok, mintsem a kóruskultúra felé. A népzene művelése, a népzene élettel megtöltése gyerekekkel, nagyon sok sikert hozott. A kezdetektől fogva dolgoztunk együtt külsős népzenei partnerekkel és itt szeretném megemlíteni ifj. Horváth Károly nevét, aki már a pályám elején sok-sok szakmai fórumon, programon és vegyes korosztályokat érintő szakmai versenyeken mindig jó tanácsokkal segített, nemcsak engem, hanem a vármegyében dolgozó ének-zene szakos kollégáimat is. A zene közösséget épít, a múltunkat össze-köt és a jövőnkét úgy fogjuk tudni megépíteni, hogyha egybefogjuk a múltat, a jelent és a jövőt és ehhez nagy-szerű kulcs a népzene, a népdal.

F. I.: Miért pont a gyermekek és az ifjúság?

P.H.: Energiát ad, motivál, sok örömet okoz. A gyermek és az ifjúság az, aki a leggyorsabban és a legközvetlenebbül kifejezi az örömét. Nagyon tud örülni a sikernek, ez a fel-nőttest is megerősíti abban, hogy a munkáját jól végzi. Azt is látom az iskolai munkám során, hogy egy másodikos, harmadikos büszkévé válik, hogy egy hetedikessel, nyol-cadikkal énekelhet együtt. Szóval itt mi a Pacsai Népdalstúdióban a korosztályokat összekötjük, közösségeket alkotva, közösen éneklünk.

F.I.: Volt-e olyan innovatív tevékenység a munkád során, amely kapcsolódik a gyerekekhez és az ifjúsághoz?

P.H.: Amikor ideérkeztem az iskolába akkor már volt hagyománya egyfajta közösségi zenélésnek. Az, hogy ezt népzenei alapokra helyeztük valóban újítás és az, hogy egy teljes iskolai közösség együtt énekel zalai és dunántúli dallamokat és tovább megyek, hogyha városi rendezvényen veszünk részt, és ott is a közönséggel együtt is éneklünk, azt gondolom, hogy nagyon nagy siker és eredmény. A közösség és a kultúra összekapcsolódásával egy olyanfajta magyarságtudat erősítés és hagyományápolás tud jelen lenni itt az életünkben, ami hosszútávon előre mutató. Itt az iskolában egy viszonylag nagyszámú énekkarral dolgozunk, büszkén állíthatom, hogy a tanulóink egyharmada énekkaros. Az énekkaro-

sok közül kiválasztunk minden évben 20-25 olyan tanuló, aki nívó csoportban foglalkozik népi énekléssel. Ebbe a csoportba bekerülni a gyerekek között rangot jelent és sokan jelentkeznek. Értékként tekintenek a gyerekek és a családok kórusban való jelenlétre és a népdalstúdióba való bekerülésre. A közös éneklés során, amikor olyan dalt tanul a gyermek, amelyet ismernek a szülei, nagyszülei, akkor nemcsak az iskolán belül kap életet ez a dal, hanem egy családban, egy települési rendezvényen és egy iskolai programon.

Minden évben október elsején tartunk a zenei világnap alkalmából egy rendhagyó énekórát itt az iskolában, ezeken az alkalmakon minden osztály kiáll és elénekel egy népdalt, itt vendégül látjuk az óvodásokat is, ők előadnak egy körjátékot, vagy gyerekdalt. Kiválasztunk egy népdalt, amelyet aztán az egész iskola együtt elénekel, például a „Szép Zalában születtem...” amely az egyik legismertebb és legkedveltebb Zalához fűződő népdal. Amikor a közösség együtt énekel, az nagyon hatásos. Identitást erősítő, közösségépítő erővel bír. Amikor a gyermek kötődik az iskolához, akkor kötődik a településéhez is. A népzenehez, a magyarság kultúrájához való kapcsolódásnak pedig közösségi megtartó ereje van. Az Advent fényei Vármegyei Művészeti találkozót most fogjuk 23. alkalommal megtartani a Zala vármegyei általános iskolás diákok számára négy kategóriában: versmondás, népdal éneklés, kézművesség és rajzpályázat. Közel kétszáz ember fordul meg a rendezvényen egy-egy alkalommal, szülők, nagyszülők, versenyzők, pedagógusok a vármegye teljes területéről. Közös célunk ápolni a hagyományainkat, megbecsülni a jelenünket és innovatívan gondolkodni a jövőről.

HITTEL, ALÁZATTAL ÉS SZORGALOMMAL

F.I.: Hogyan kezdődött a közös munka?

P.H.: Julcsival közel 10 éve dolgozunk együtt. A tanítványaim nagyon szép eredményeket értek el versenyeken, vélhetőleg ott tűntünk fel Julcsinak. Felkérést kaptunk, hogy a NÉPI hang-színek sorozatán énekeljenek a diákjaim. Az első közös munkánk a Tél című kiadványban volt. Jól tudtunk összedolgozni, Julcsi kijárt hozzánk Pacsára próbálni. Megkaptuk az instrukciókat, az anyagokat, itt zajlott a műhelymunka és mentorálta, nyomon követte a felkészülési folyamatot. Mikor felkészültek a gyermekek, Zalaegerszegre, stúdióba mentünk és felvettük az első közös lemezünket. Ezután pedig a Zalaegerszeg Városi Hangverseny- és Kiállítóteremben, a „Zsinagógában” volt az első közös lemezbemutató koncertünk. Két évvel később újabb felkérést kaptunk, jött a Nyár című kiadvány és ezen is közreműködtek a Pacsai Népdalstúdió növendékei. Ezen a lemezen Julcsi a Kaláka Együttessel működött együtt, így ennek a közös zenélésnek mi is örömteli részesei lehettünk. Ennek a bemutatója Budapesten a Fonó Budai Zeneházban volt.

L.J.: A Pacsai Népdalstúdióval az Örvényeshegyi Pikniken is részt vettünk, nagy közönség előtt mutatuk be a Tavasz-Nyár című NÉPI Hang-színek kiadvány soron következő lemezét, 2021-ben.

P.H.: Az, hogy a gyerekekhez egy európai szinten is elismert népzenevész érkezett, motivációt adott a számukra. A pozitív életképpel, kisugárzással, amellyel ő dolgozik ösztönözt minket. A profizmusával, a magas szakmai színvonalra és pontosságra törekvésével meglepte a gyerekeket, akik látták, hogy így érdemes dolgozni.

L.J.: Hittel, alázattal és szorgalommal minden célunkat el tudjuk érni. A jövő a gyermekek kezében van, akiket támogatni kell és lehetőséget adni tehetségük kibontakozására. Ezt fogom tenni a jövőben is, hosszútávú terveim között szerepel a tanítás is. A 21. században elengedhetetlen, hogy képezzük magunkat és le tudjuk követni a kor változásait. Jelenleg a Pécsi Tudományegyetem Művészeti Karára járok Előadóművészet és Zenepedagógia mester képzésre, bízva abban, hogy a jövő generációit innovatív látásmódommal a népi kultúra szeretetére tudom továbbra is nevelni.

FARKAS ILDIKÓ

2010-ben a Nyugat-Magyarországi Egyetem, Savaria Egyetemi Központjában végzett tanító szakos hallgatóként. 2024-ben kezdte meg tanulmányait az ELTE-TÓK Kulturális mediáció szakán. A Nemzeti Művelődési Intézet kötelékében 2015 óta dolgozik, 2018-ban módszertani referens, majd 2024 júniusa óta a Zala Vármegyei Igazgatóság igazgatója. Számos civil szervezet tagja és segítője. Rendszeresen részt vesz és oktat önfeljesztő, minőségfejlesztő képzéseken.

LAPOSA JULCSI

Aranypáva Nagydíjas népdalénekes, Junior Prima Díjas népzeneész, 2016-ban a Sorbonne Egyetem zenei mediátor, muzikológia képzésén, majd 2017-ben francia kultúra, irodalom és nyelv diszciplináris szakon szerzett mesterdiplomát. 2009 óta a ZALA Zenekar énekes, primása, 2017-ben megalakította saját zenekarát, a Laposa Julcsi & the Bandet, valamint létrehozta módszertani kiadványait, élménypedagógia foglalkozásait, koncertjeit, a NÉPI hang-színeket. 2023-2024 között a Diplomáciai Stratégiáért Felelős Osztály vezetője.

PÁLOS HENRIETTA

Ének-zene, karvezetés szakos pedagógus, a Pacsai Népdalstúdió vezetője, 1998-ban ének-zene szakos pedagógus lett a Pacsai Általános Iskolában, majd 2012-2014 között igazgatóhelyettesként végezte munkáját, 2014 óta tölti be az igazgatói pozíciót az iskola életében, immár 10 éve. 2019 óta mesterpedagógus szaktanácsadó három területen: művészetek, intézményfejlesztés, digitális pedagógia. 2021-ben vezető szaktanácsadó lett Zala és Vas Vármegye tanító és művészetek szaktanácsadói munkaközösségében.

CZIPPERER ZSÓFIA

#művházbajárnimenő

– ifjúsági közösségépítés Pomázon

Nem is olyan messze Budapest sokszínű kulturális kínálatától áll egy művelődési ház Pomázon, amely nem kis feladatot tűzött ki maga elé: „menővé” akar válni! #művházbajárnimenő – hirdeti az intézmény a fiatalos szlogent valamennyi kultúraközvetítőnek. Erről a hitvallásról Nyári Darinkát, a Pomázi Művelődési Ház és Könyvtár intézményvezetőjét kérdeztük.

Nyári Darinka 2020. december elseje óta a Pomázi Művelődési Ház és Könyvtár intézményvezetője. A „függöny másik oldaláról érkezett” a szakmába, ugyanis előtte 20 évig színésznőként dolgozott a Madách Színházban és a Győri Nemzeti Színházban. Pomázi szülőtként missziójának tartja a helyi közösségek építését, mentorálását, a kulturális élet fellendítését és a fiatalabb generációk bevonásával egy új, előremutató intézményi jövőkép megvalósítását: „Mi vagyunk a híd, ami összeköti!”

FIATALOSABB, SZÍNESEBB MŰVHÁZAT!

#művházbajárnimenő. Ez a szlogenetek a közösségi médiában. Hogyan lehet egy művelődési ház „menő” egy mai fiatalnak?

Amikor megírtam az intézményvezetői pályázatomat, már akkor használtam a „menő” kifejezést. Úgy érzem, hogy van egyfajta ellenállás a fiatalok részéről, főleg a kisebb városokban, mert egy előzetes elképzeléssel rendelkeznek a művházakról. Azt gondolják, hogy itt semmi nincs, illetve, csak kártyázó, egymással énekelgető nyugdíjasok járnak ide. Azt gondolják, hogy ciki bejönni a művházba. Ennek is megvan az oka. A legtöbb ház sajnos a kinézetében sem túl modern, és pénz sincs dekorációra.

A pandémiás helyzet alatt lettem intézményvezető, így a bezárás alatt nagy hangsúlyt fektettünk a megújulásra, a festésre, a dekorációkra. Fontos volt, hogy ne egy szocreál környezet benyomását keltsük. Legyen fiatalosabb, színesebb a kinézetünk! Próbáltuk a kollégákkal minél otthonosabbá varázsolni az intézményt, akár egy kanapéval, ahová le lehet ülni. Szerintem már az nagyon fontos, hogy a belépő fiatal ne egy poros, régimódi helyet lásson. A kávézónk is próbál minél fiatalosabb és menőbb lenni. Eleve, településszinten (a szerk.: Pomázon) probléma, hogy nincs olyan hely, ahol a fiatalok beülhetnének. Mi ezt az igényt is próbáljuk kielégíteni.

KÖZÖSSÉGI MÉDIA ÉS PODCAST

Milyen kommunikációs csatornákon próbáljátok elérni a fiatalokat?

Nem könnyű, de nem is lehetetlen feladat elérni őket. Tik-Tokunk egyelőre nincs – de ami késik, nem múlik. Az Instagramot és a Facebookot kezeljük, bár utóbbi már nem feltétlenül a fiatalok platformja.

Létrehoztunk egy Podcast csatornát, amit ugyan nehezen enged meg magának egy intézmény, mert szükséges a technikai beruházás erre, viszont hiszünk abban, hogy ezekben az újításokban van a jövő. Ennek működését, programjait el tudnám képzelni a jövőben akár gyerekekkel is, akik önmagukról, a saját igényeikről beszélnének. Hozzunk be nekik a művházba a közösségi médiából olyan embereket, akik érdeklik őket, és értéket is közvetítenek.

A Podcast csatornánk a facebookon működik, de a hosszabb anyagok a YouTube-ra is felkerülnek. Az adásokban egyrészt a már lecsengett programokról beszélünk, de a jövőbelieket is promotáljuk előbeszélgetésekkel, továbbá a terembőlünknek is biztosítunk reklámlehetőséget. Meg kell találni az arany középutat, és ki kell használni a digitális eszközök adta előnyöket.

Az iskolákat is meg szoktuk szólítani, illetve próbáljuk a vendégeinket ösztönözni arra, hogy vigyék a jó hírünket. A fiatalokat a közösségi szolgálattal is be lehet csábítani az intézménybe. Több mint harminc iskolával van szerződésünk a térségből. Pomázon csak egy középiskola működik, de a környékről és Budapestről is járnak ide fiatalok, mert egymásnak adják át a pozitív tapasztalatokat. Vannak olyan tanulók, akik az ötven óra teljesítése után is eljönnek segíteni. Az ő véleményüket is meg szoktuk kérdezni, hogy milyen előadókat látnának szívesen. Minden eszközzel azt kell közvetítenünk, hogy ez egy nagyon szép pályamodell. Az iskolák sűrűn kérnek tőlünk pályaorientációs napot is, ahol bemutatjuk a munkánkat.

„NEM LESZOKTATNI KELL A GYEREKEKET A JÁTÉKRÓL.”

Milyen programokat kínáltak a fiatal generációnak?

Próbálunk minél szélesebb palettáról válogatni, hogy minél több korosztály és társadalmi réteg megtalálja a maga programját. A gyerekek nagyon kritikusak egymással. Nem hiszem, hogy a fiatalok azért nem akarnak hozzánk jönni, mert valójában nem szeretnének, hanem mert ciki-nek érzik.

Épp ezért mindenféle olyan dolgot próbáltunk meghonosítani az intézményben, ami érdekes lehet nekik. Ilyenek voltak a tábori foglalkozásaink, a drogprevenációs interaktív színházi előadás és az érzékenyítést szolgáló, már negyedik éve megrendezett „Fehér Bot Napja”. Rendszeres vendégünk Lakatos Norbert, a „vak lufis fiú”, aki osztályoknak mesél arról, hogy a látássérülése ellenére milyen életcélt talált magának, és milyen versenyeken szerepel lufihajtogatással, amelyeken nagyon szép eredményeket ér el. Az élménybeszámolók mellett megmozgatja a gyerekeket, akik „vakon” kipróbálhatják más érzékszerveiket, és azonosulni tudnak az ő élethelyzetével.

Jammal (a szerk.: Fekete János Jammal) is az előadónk, aki beatboxol. Csodálatosan bánik a gyerekekkel. Neki is volt olyan TV műsora, amelyben zenészekkel beszélgetett. Felmerült bennünk a Podcast stúdiónk miatt, hogy szívesen készítenénk egy zenei edukációs programot vele. Olyan tartalmakat, amelyekkel ő is népszerűsít minket. Így indult el a „Jammal Jammel” program, amelynek az elkövetkezendő napokban a 3. részét fogjuk forgatni. De még ezeken kívül is rengeteg ötletünk van!

Ezekről is mesélj, kérlek!

A fiatalok felé szeretnénk énekversennyel is nyitni, ahol neves zsűri véleményezné őket. Ezen a programon felfedezhetünk ez idáig olyan ismeretlen tehetségeket is, akik akár később felléphetnek egy városi ünnepeken is. 2025-ben lesz 25 éves Pomáz, mint város. A következő kérdést járjuk majd körbe: „Mit jelent nekem Pomáz?” Videókat, festményeket is várunk majd, bármit, amely megmozgatja a fiatalokat.

Szeretnénk Gamer Napot is csinálni. Nem leszoktatni kell a gyerekeket a játékokról, hanem tudatos felhasználóvá nevelni őket. A szülők szakemberekkel beszélhetnek a témában, miközben a fiataloknak menő YouTuberek, véleményvezérek tartanak előadást. Ezzel a találkozással is szeretnénk beférközni a fiatalok komfortzónájába, de közben ki is mozdítani őket belőle. A mai modern kütyüknek az egyik hátulütője az, hogy miattuk nehezen alakítanak ki kapcsolatokat egymással a gyerekek.

CSILLÁMPOR ÉS MAGAS KULTÚRA

Sokféle programról, jó gyakorlatról meséltél. Ezek egyazon imázst képviselik, méghozzá azt, hogy 'műv-házba járni menő', és érdemes! Hogyan építetted fel ezt?

Mint említettem, a „függöny másik oldaláról” érkeztem, és hozzám hasonlóan rengeteg kollégám is más szakterületről jött az intézménybe. Ez sokféle szemléletmódot jelent. A látogatók szempontjából pedig kétféle végtellessé is találkozunk: néhányan úgy gondolják, hogy az igazán magas kultúráért Budapestre kell utazni, és ezért nincs inyükre belépni egy művelődési házba. De szerencsére ma már sokan látják, hogy mi is képviseljük a magas minőséget és változatos programokat kínálunk, így egyre többen jönnek. A másik végtel pedig egyáltalán nem keresi a minőséget. Bújhatunk a művészkedés mögé, és építkezhetünk csak abból, de muszáj a magas kultúrát becsomagolni valami csillogóba, mert különben nem jönnek be az emberek. Ha megkapja a kicsi „csillámport” a dolog, attól még ugyanúgy értéket közvetítünk, de befogadhatóbbá válik többek számára.

Az imázsunkhoz még egy kabala is hozzátartozik. Egyes wellness szállodáknak saját kabalája van, és sok gyerek csak miattuk vágyik vissza oda. Az egyik rendezvényünkön egy grafikus rajzolt egy hódot a településen lakó hódcsalád miatt. Innen jött az ötlet, hogy legyen ez a hód az intézményünk jelképe, mert a gyerekek is szívesebben jönnek egy-egy rendezvényre, ha egy ismerős figura fogadja őket.

Merrefelé tart jelenleg az intézményetek?

A tudatos építkezésnek köszönhetően egyre magasabb a látogatószámunk. Ennek nagyon örülünk, de mégsem az a cél, hogy Pomáz összes – immáron majd' 20 ezer – lakosát egy rendezvénybe tömörítsük. Ugyan a statisztikából is élünk, de nem gondolom, hogy nekem feltétlenül ide kell hívnom egy előadót, aki nem ad minőségi programot, de mégis százak özönlenének rá, mert utána ez a réteg nem fog bejönni a kulturális programra. Vagyis van az a szint, ami alá nem megyünk. Az egyensúlyt kell megtalálni, ehhez pedig tudatosság szükséges.

CZIPPERER ZSÓFIA PETRA

2018-2021 között a Nemzeti Művelődési Intézet Pest Vármegyei Igazgatóságának módszertani referense, 2021 márciusától jelenleg is a vezetője. 2006-ban a Budapesti Kommunikációs és Üzleti Főiskolán üzleti kommunikációs diplomát, majd 2014-ben főiskolai, 2017-ben egyetemi szintű diplomát szerzett andragógiából felnőttképzési szervező, majd geronto-andragógus szakirányon a Zsigmond Király Egyetemen. Közművelődési szakember felsőfokú OKJ szakképzettségét 2020. augusztusában abszolválta. További végzettségei: pályorientációs tanácsadó, tréner, relaxációs oktató és gerincjoga oktató, hangtál terapeuta. Jelenleg szervezés és vezetés mesterszakra jár a Metropolitan Egyetemre.

2018 ősze óta dolgozik a közművelődésben. Szakterülete az ageizmus, és az idősök oktatása. Kiemelt feladatának tekinti az időskori közösségek támogatását, a diszkrimináció elleni küzdelmet, a generációs együttműködések generálását, és a jó gyakorlatok gyűjtését. Hozzá tartozik a szakmai tanácsadás, információszolgáltatás, a területi közművelődési feladatellátás segítése, közösségek létrejöttének és működésének segítése, térségi stratégiák kialakításának mentorálása. 2020-ban az Év Ifjú Közösségépítője Díjjal ismerték el tevékenységét.

MARTH P. ILDIKÓ, A NANÁ SZÍNHÁZ VEZETŐJE

Közművelődési szakemberként évtizedek óta a Nánás Pro Cultura Kft. munkatársa Hajdúnánáson és párhuzamosan a Naná Színház vezetője és rendezője. Nem „csak” színpadra állítja, de írja is a darabokat, amelyek többsége hovatarozásunkról szól. Hiszen, mint vallja: „Nem véletlenül születünk oda, ahová születünk. És amikor megszületünk, annak a népnek, annak a tájnak a történetét, ha úgy tetszik a rezgését a vérünkbe fogadjuk és hordjuk addig, amíg meg nem halunk. Hordjuk a kultúráját, hordjuk a fájdalmait, az örömeit és ezekkel együtt vagyunk azok, akik.”

MINT FÁBÓL AZ ÁGAK

- Városszéli gyerek vagyok – meséli Marth P. Ildikó. – Nagy bandázásokban vettem részt. Hat éves korom óta színházat játszom. Kitaláltam történeteket, megrendeztem és játszottam is bennük. Nem voltam még tisztában a képességeimmel, amik úgy nőttek ki belőlem össze-vissza, mint fából az ágai. Tizenhat évesen aztán bekerültem a debreceni Csokonai Színház stúdiójába, ahol színpadi beszédet, mozgást, színészmesterséget tanulunk, többek között Csikos Sándortól, Pinczés Istvántól, Rentz Antaltól, hogy csak néhányat említek a színház akkori vezető művészei közül. A csoporttársaim között volt Eszenyi Enikő, Varga Marika, Varga Éva, Szarvas Jóska színészek, Kiss Péter Ernő, a későbbi rádiós és még sokan mások, akik a pályára kerültek. Lényegében olyan képzést kaptunk, mint a színművészetin. Jelentkeztem a főiskolára, fel is vettek, de csak egy évet töltöttem ott, Szirtes Tamás rendező, a főiskola docense úgy fogalmazott, hogy „rendhagyó” tehetség vagyok, vagyis

R. SIMOR KATALIN

Összekacsintás a végtelen felé

nem lehet beilleszteni semmilyen skatulyába. Így aztán a színészi pályafutásom véget ért, színházzal sokáig nem is foglalkoztam, túlságosan fájt. Elvégeztem azonban a debreceni egyetemen a magyar-népművelés szakot.

RÁBÓLINTOTT AZ ÉLET

- Az én utam arra jó, hogy megmutassa másnak, hogy fel lehet állni úgy is, hogy tiszteled magad és az indítatásodat. Az önmagunkhoz való hűség – ezt mondom a gyerekeimnek is – egy ilyen csalódás után is fontos. Ha nem vagy önmagaddal azonos, semmilyen területen nem lehetsz stabil.

Marth P. Ildikót magánéleti okok vezették vissza Hajdúnánásra, ahol pedagógiai képzettségét is felhasználva, a helyi gimnáziumban indított diákszínpadot. Mint mondta, az volt a cél, hogy nézhető előadást hozzanak létre. Ennél azonban sokkal több történt: elnyerték a város bizalmát és támogatását. 2000-ben alakult a Naná Színház, s ahogyan Ildikó fogalmaz, az élet rábólintott.

- Jövőre ünnepeljük a 25. évfordulónkat. Tizennégy ősbemutatót tudhatunk magunk mögött, ezekből hármat (ez a három került fel az internetre eddig) rendszeresen játszanak az országban, de a határon túl is. A Nemzeti Művelődési Intézet Pajtaszínházi Szemléjén, a Nemzeti Színházban is látható volt több alkalommal is az egyik darabom. A hajdúk letelepedéséről szóló Hajdú rege című színművem érettségi tétel Hajdúnánáson és könyv formában is megjelent. A város és személyesen Szólláth Tibor polgármester felkérésére írtam az Üvegvirág című színdarabot a székelyek 1916-os meneküléséről és befogadásáról, amivel Erdélyben is vendégszerepeltünk. Szabadságot kaptam és bizalmat, amiért végtelenül hálás vagyok.

GENERÁCIÓK A KÖZÖS JÁTÉKÉRT

Marth P. Ildikó folyamatosan sok fiatallal dolgozik együtt, bár amikor egy egész osztálynyi színjátszót búcsúztatott az érettségi után, megfogadta, hogy még egyszer nem alakít ki ilyen kötődést, aminek az elvesztése ennyire megviseli. A felnőtt színjátszás felé fordult, de persze így is számos fiatal, sőt gyermek érkezik a keze alá. Az évtizedek során több, mint százharminc tagja volt a Naná Színháznak. Néhányan színészek lettek, a közösségben barátságok, szerelmek, házasságok születtek. Van, aki a gyermekével tért vissza játszani. A kérdésre, hogy hogyan tudja bevonni a fiatalokat, nevetve válaszol:

- Ha valakiben fantáziát látok, képes vagyok utána kiabálni az utcán, vagy bemenni a kocsmába. Sokakat vonz a szereplés, a játék, a közösség, vagy az előadások üzenete. Mindenféle ember megfordult már a társulatban és a színházban rejlő empátia miatt is, nálunk alap, hogy mindenkit úgy fogadunk el, ahogy van.

Generációk találkoznak nálunk és kortól független a közös játék és a barátság. A színjátszás az egyik legősibb terület. Úgy lépsz ki a komfortzónádból, amire

máshol nincs lehetőség. Az amatőr színjátszásban nincs kényszer, nincs kiszolgáltatottság. A mentális egészségünkhöz is hozzájárul, a próbákon megélt érzelmek segítenek a regenerálódásban. Már gyerekként azt írtam a naplómban, hogy a színház olyan hely, ahol tudják, hogy a világ és az ember keretei nem igazak. A színház összekacsintás a végtelen felé. Általában úgy írok, hogy ki-nek-kinek a valós karakteréből indulok ki, ami egyben az archetipusokat is magában rejt. Amikor aztán ténylegesen is megszólalnak a színpadon, az elképesztő élmény.

R. SIMOR KATALIN

1984-ben végzett magyar-népművelés szakon a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen, majd másoddiplomát szerzett a MÚOSZ Bálint György Újságíró Akadémiáján 1987-ben. Elsősorban a kommunikáció és a média területén végzett szakmai munkát az elmúlt három évtizedben. Újságíróként dolgozott országos és helyi lapok kulturális rovatában, a debreceni helyi televíziók és rádiók szerkesztő-műsorvezetőjeként, illetve PR-munkatársként is. Hat évet tanított intézményi kommunikátor szakon a Nyíregyházi Főiskola kihelyezett, debreceni tagozatán. Újságírói munkáját 2008-ban Debrecen Város Sajtódíjával ismerték el. Válogatott írásaiból két könyve is megjelent. 2013 februárjától a Nemzeti Művelődési Intézet Hajdú-Bihar Vármegyei Igazgatóságának módszertani referense. Munkája mellett három féléven át oktatott televíziós ismereteket a Debreceni Egyetem kommunikációs hallgatóinak. Szívesen vesz részt moderátorként, konferenciáiként az Intézet, a Vármegyei Igazgatóság, illetve Debrecen város rendezvényein.

MIHALCSIK MÁRTA

Köszí, KÖSZI!

HOFFNER TIBOR FIATALOKRÓL, ÉRTÉKEKRŐL, A KORLENYOMAT FONTOSSÁGÁRÓL

Taliándörögd, Közép-dunántúli Szövetség az Ifjúságért, Hoffner Tibor – ezek a fogalmak szorosán összekapcsolódnak, hívószavak. Honnan indultak, miért fontos nekik a fiatalok vidéken tartása, a fiatalok bevonása a közösségi életbe, a helyi értékek feltárásába? Erről beszélgettünk Hoffner Tiborral, a Közép-dunántúli Szövetség az Ifjúságért szervezet vezetőjével, akivel több mint 10 éve dolgozunk együtt az értékfeltárás területén.

A KEZDETEK

- Az, hogy mit kezdünk a fiatalokkal egy településen, ez mindig is probléma volt – mondja Hoffner Tibor. - Emlékszem, amikor idekerültem 1987-ben, mint népművelő, akkor azt mondta nekem az akkori előljárom: Figyelj, Tibor, szabad kezet kapsz, csinálj, amit jónak gondolsz. Egy dolog fontos: próbáld meg összefogni a fiatalokat és rávenni őket, hogy itt maradjanak. Minden település vezetőjét izgatja, hogy mit lehet kezdeni a fiatalokkal. Jó néhány helyen rájöttek, hogy ha adunk lehetőséget a fiataloknak és teszünk rájuk felelősséget, akkor ez a párosítás működni tud.

Többen is voltunk, akik dolgoztunk már ekkor ifjúsági vonalon, és a kilencvenes években alakultak meg a környékben is ifjúsági szervezetek. Arra is rájöttünk, hogy egyedül gyengék vagyunk és az érdekképviseletünk sem túlságosan acélos egyenként, másrészt pedig a tudásunk is hiányos. Azonban mindenkinek van valamilyen speciá-

lis tudása és ezeket jó volna beletenni egy kosárba. Gyakorlatilag a KÖSZI ezért jött létre. Mi azt mondtuk, hogy mindannyian, akik hasonlóképpen gondolkodunk, fogjunk össze, a tudásainkat tegyük bele ebbe a közös kosárba, hogy ebből mindannyian ki is tudjunk venni.

Az elején fontos volt, hogy ismerjük meg egymást. Mi már ekkor elkezdtük a látóutakat, amit KÖSZI- ébresztőnek hívtunk. Az volt a célja, hogy a környékbeli településeken élő fiatalok ismerjék meg egymást, a másik települését. Átmentünk egymáshoz szomszédolni és ezzel kapcsolatok, együttműködések, barátságok alakultak ki.

Valami csoda a KÖSZI! Már 26 éve működik és az alapítók, az első időszakban csatlakozók, a szakemberek még mindig ott vannak mögötte. Most már jónéhányan vagyunk régebb óta fiatalok, de mindenki elhivatott abban, hogy segítsük a fiatalok vidéken tartását, letelepedésük segítségét. A KÖSZI zászlóján ez van fent és mindent ennek a célnak az érdekében valósítunk meg.

KINCSES KLUB ÉS AKADÉMIA

- A KÖSZI működését látva három szintet tudok felvázolni. A helyi szinten működünk és segítünk a helyi fiatalok megtartásában. A másik egy térségi szint, ami a területfejlesztéssel és a vidékfejlesztéssel függ össze, hiszen mi aktív alakítói és részesei vagyunk az Élhető Balaton-felvidékért Egyesületnek, az ifjúsági stratégiánk a szervezet stratégiájának részét képezi. A harmadik pedig egy Kárpát-medencei szint, a Pannon Ifjúsági Értékőr Hálózat, ami már közel 12 éve működik.

Mit is értek helyi szinten? Egy civil szervezet jól akar dolgozni, akkor az egyik legfontosabb, hogy a helyi társadalomba beágyazott, megbecsült és elismert legyen, tiszteljék azt, ami benne folyik. Ezt nyilván csak munkával lehet elérni, parancsszóra nem megy. Azt gondoltuk, hogy itt, ahol élünk - hiszen lokálpatrióták vagyunk, mi is Taliándörögdön -, a lehető legtöbbet megpróbáljuk adni. Soha nem kérünk támogatást az önkormányzattól, inkább mi adunk vagy segítünk, és ez nem csak pénzben mérhető, bár a pályázatok révén ez is egy komoly összeget jelent. Mi az, amit itt teszünk helyben? Egyrészt nagyon fontos része a munkánknak a Kincses Klub. Rájöttünk arra, hogy a gyerekeket az értékek megismerése, tovább élése révén nagyon komolyan lehet kötni a településekhez, hogyha tisztában vannak a településük értékeivel és ezeket meg is élik. Nem elég azonban az, ha azt mondjuk, hogy nálunk fontos és helyi értéktárba kerül a pl. dörögdi asszonyok sütő-főző tudománya. Annak legyen egy tárgyasult formája egyrészt a „Dörögdi ízek” receptes könyv formájában, illetve a gyerekek a Kincses Klubban találkozzanak Mariska néniel. Készítsék el közösen az ételeket és tanulják meg, hogy ezek fontosak és hagyományosak nálunk. Először a kicsikkel, az 1-4. osztályosokkal kezdtünk foglalkozni, aztán ahogy nődögéltek, sokkal többre lettek képesek és fogékonyabbak az értéktár iránt. A felsősökkel, a Kincses pluszosokkal gyakorlatilag együtt működtetjük a dörögdi értéktárat. A régebben nálunk nevelkedett fiatalok lettek a „vezérek” és a kicsiket tudatosan hozzájuk kötöttük. Hiszen ők most már alpolgármesterek, művelődési ház vezetők, pedagógusok, és ők viszik tovább ezt a tevékenységet.

A középiskolai szinten még többre képesek. Kell, hogy kilássanak a szűk kis világukból, fontos, hogy elvi- gyük őket olyan helyekre, ami érdekes, izgalmas lehet nekik, ami meghatározhatja a gondolkodásmódjukat. Olyan élményprogramokat próbálunk adni ezeknek a gyerekeknek, amelyek meghatározóak lehetnek 18-20-22-25 éves korában egy döntésnél. Itt marad, pedig csábítják a jobb lehetőségek, a nagyváros, a külföld. De olyan élményeket kapott a településen, olyan közössége épült ki, ami fontos számára, és lehet, hogy ez lesz egy olyan mozzanat, ami miatt azt mondja, hogy itt szeretne élni. Tehát a fiatalok megtartásához a Kincses Klub is egy jó eszköz.

HÉT ÉVENKÉNT IFJÚSÁGI STRATÉGIA

- A következő fontos kérdés, hogy be tudjuk-e vonni őket a helyi közéletbe. Igyekszünk közéleti tudástárat a birtokukba adni, ezzel segítjük, hogy jobban eligazodjanak. Hiszen a településeknek szüksége van később is vezetőkre, képviselőkre, civil szervezeti aktivistákra, olyan kulcsemberekre és kovász emberekre, akik a hátukon viszik majd később a települést, a térséget. Az egyetemista korosztály számára egy Balaton-felvidéki ifjúsági akadémiában gondolkodunk, ezen dolgozunk jelenleg gőzerővel. Több éves közös gondolkodáson, műhelymunka sorozaton vagyunk túl. Kialakult egy olyan ismerethalmaz, amire azt gondoljuk, hogy át kellene adni a következő generációnak ahhoz, hogy meg tudják állni a helyüket később, akár vezetőként is. A feladatunk az, hogy megfertőzzük ezeket a fiatalokat a közösségi gondolkodással, az értékalapú szemléletünkkel, ők jó eséllyel ezt a mintát fogják követni.

A 60 települést tömörítő Éltető Balaton-felvidékért Egyesületben az első pillanattól kezdve komolyan vették a fiatalokat. Ifjúsági stratégiára volt szükség: pontosan tudnunk kellett, hogy hol tartunk, most mi a helyzet velünk és hova akarunk elérkezni, de ehhez meg kell kérdezni a fiatalokat. 7 évente végzünk egy felmérést és ez alapján készül el az ifjúsági stratégiánk, speciálisan a Balaton-felvidékre. Ebben elmondják a fiatalok – közel 600 fő -, hogyan érzik magukat a településükön, a térségükben, szerintük milyen a helyi önkormányzat, mennyire érzékeny a fiatalokra, ők milyen változtatásokat látnának egészségesnek ahhoz, hogy ők itt tudjanak maradni és jól érezzék magukat a településen. Már a harmadik ilyen stratégia készült el és a nagy stratégiában külön önálló szálát kapott a fiatalok megtartása, letelepedésük segítése, ami számunkra nagy büszkeség. Nagyon komoly képviseletünk van a vidékfejlesztési csoportnál, hiszen az első pillanattól a KÖSZI elnöke az elnökség tagja.

A fiatalok egyértelműen vágnak arra, hogy legyen közös saját közösségi terük. Mi ezért csináltuk meg Dörögdön az IFI-PAJTÁT, velük együtt, amit a két kezükkel építettek fel, amire az Európa Kulturális Fővárosa projekt Pajta

Programja adott lehetőséget. Arra gondoltam, hogy nézzük meg, meg lehet-e valósítani így ezt közös gondolkodással, közösségi összefogással, minimál költségvetéssel. Az élet bebizonyította, hogy lehet, és mintaként, jó gyakorlatként is szeretnénk másoknak is átadni.

PANNON IFJÚSÁGI ÉRTÉKŐR PROGRAM

- 2011-ben - amikor még nem volt hungarikum törvény -, dr. Horváth Zsolt, akkori országgyűlési képviselő kereste meg a Leader-csoportokat, hogyan lehetne foglalkozni az értéktárassal, hogyan lehetne behozni a köztudatba, mit tudna ebben tenni egy vidékfejlesztési szervezet. Mi része voltunk a szervezetnek, fiatalokkal foglalkoztunk, ezért jött a gondolat, hogy mit lehetne tenni ezen a téren a fiatalok vonalán. Ki őrizné, ha nem mi? – mondták a fiatalok. Ekkor valósult meg egy kísérleti program a veszprémi járásban, amelynek az volt a célja, hogy a fiatalokat megtartsuk, segítsük a letelepedésüket azzal, hogy megismerik a helyi értékeket, magukévá teszik, megélik ezeket. Nagyon sikeres volt, mi is élveztük, nemcsak ők. A fiatalok alig várták, hogy valami értelmes célt kerüljön eléjük, egyszerűen csak lehetőséget kellett adni nekik. Mindig van egy kis „mézesmadzag”, ez 2011-ben a tükörreflexes fényképezőgép volt (közel félmillió forint volt az értéke), amit, ha a csapatba belépett, megtanult kezelni, használni.

A program sikeres volt, jó volt a módszertana, ezt mások is látták. Tovább tudtunk lépni és néhány éven belül el tudtuk érni, hogy ez egy Kárpát-medencei program lett. Kárpátalján kezdtük, de Erdélyben, Délvidéken, Vajdaságban és a Felvidéken is alakultak értékőr csoportjaink, jelenleg közel 1000 ifjúsági értékőr dolgozik szerte a Kárpát-medencében. Ekkor indultak a Lakitelek Népfőiskola Alapítvány által szervezett értéktáró kollégiumok, ahová el tudtuk vinni az értékőr fiataljainkat. Ezek a kollégiumok rengeteget adtak számunkra. Személyesen éltek meg sok dolgot az interjúk által, amikről addig csak a tankönyvekből olvastak. Nagyon szeretnénk, ha minden évben lehetne Értékőr Szabadegyetem és Értékőr Mesterképzés, ami a csoportokat tovább lendíti, további motivációt ad, de ez a pályázati forrásoktól függ.

TÁRSASJÁTÉK IS

- Most szeretnénk a fiatalokkal belekezdeni egy Balaton-felvidéki Értéktár kialakításába. Olyan izgalmas feladatokat próbáltunk adni a fiataloknak, amit élveznek is, és értéket teremtenek. Így fejlesztettük ki az ÉRTÉK-PIRAMIS társasjátékot, ami teljesen a fiatalok érdeme. Természetesen adtunk hozzá segítséget, elvittük őket társasjáték fejlesztőkhöz, hogy tanulják meg az alapokat, mi a stratégia. Annyit kértünk tőlük, hogy érdekes, izgalmas társasjáték legyen, szívesen játsszon vele a gyerek, a szülő, a nagyszülő, akár az egész család, sőt

könnyen lehessen adaptálni más településekre. Ezt sikerült elérnünk, ami nagy öröm és büszkeség számunkra. Kárpát-medencei szinten közel 30 településnek van már ilyen társasjátéka, ami egy sikertörténet. De bevontuk őket a helyi kiadványok szerkesztésébe is, hiszen ők jól értenek olyan technikákhoz, amikhez az idősebb korosztály kevésbé. Igyekszünk őket bevonni olyan folyamatokba, ami az egész közösséget megmozgatja, ilyen volt pl. a KORLENYOMAT projekt. Fotózzunk le minden családot a saját háza előtt, készüljön minden családról egy mélyinterjú, nézzük meg, kik élnek abban az adott pillanatban a településen, mit gondolnak, és ebből álljon össze egy falukönyv, ami az adott időszak korlenyomata. Ez nagyon izgalmas lesz a későbbi évtizedek során, hiszen utódainknak lesz mihez nyúlni, tudni fogják, hogy kik éltek itt, lesz miből építkezniük. Hatalmas érték lesz visszatekinteni erre az időszakra.

Folyamatosan meg kell újulnunk és újat hozni. Amikor 10 éves lett az értékőr hálózat, visszatértünk Nemesvámosra egy új csapattal, a régiek segítségével és a szabadulószoza mintájára kialakítottunk egy olyan értékűrt, amiben a különböző állomásokon feladatokat kellett megoldani. A feladatlap segítségével körbe lehet járni a település értékeit, ami izgalmas, élvezetes. A személyes megszólítást nem lehet elkerülni, ebben is folyamatosan kérjük a segítségüket, hogy melyek a leghatékonyabb csatornák.

TALIÁNDÖRÖGDI ÉRTÉKEK ÜNNEPE

- 2017 óta rendezzük meg a Taliándörögdi Értékek Ünnepe, aminek a lényege, hogy nem elég az, hogy felvesszük egy értéktárba az értékeinket, hanem ezt mutassuk meg magunknak, örüljünk neki közösen, ünnepeljük meg. Mivel a gyerekek viszik az értéktárat, felnőtt segítséggel, ezért a kezdetekből bevontuk őket a szervezésbe. A Kincses Klubosok a rendezvény fővédnökei, aktív alakítói, a gyerekek és a szülők is nagyon büszkék erre. Ez a nap rólunk szól, a helyi értékekről, ekkor tényleg ünnep, amikor bekerül egy érték az értéktárunkba. Fontos, hogy a gyerekeinkkel éljük meg az értékeinket. Helyi és környékbeli csoportok lépnek fel, de az elszármazottak is büszkén mutatkoznak be.

Pár évvel ezelőtt kezdtük az újszülöttek kertjét kialakítani. November első szombatján ültetjük az előző ében megszületett kisgyermeknek a fákat, akik már ott csetlenek-botlanak, tevékeny részesei a folyamatnak. Minden évben készítünk közös fotót, ez is kötni fogja őket a településhez.

ÜZENET AZ OLVASÓNAK

- Adjanak lehetőséget a fiataloknak és bátran tegyenek rájuk a felelősséget. Megéri erre időt és energiát szánni. Legyen sok olyan felnőtt is, aki hajlandó időt szánni arra, hogy segítse a fiatalokat. Könnyű azt mondani, hogy ezek a mai fiatalok...., de nézzük már meg, hogy megtettünk-e mindent azért, hogy ez működjön, vagy elgondolkodtunk

valaha is azon, amikor megrójuk a fiatalokat, vagy szidjuk őket, hogy mi neveltük fel ezt a generációt. Tehát tessék szíves lenni magunkba is belenézni és időt, energiát szánni erre.

MIHALCSIK MÁRTA

2013-2023 között a Nemzeti Művelődési Intézet Veszprém Vármegyei Igazgatóságának módszertani referense, igazgató-helyettese, 2023. augusztus 1-től a Szakmai Igazgatóság szakmai főmunkatársa. Okleveles kulturális mediátor, népművelő, történelem szakos tanár, közművelődési szakértő. Dolgozott kistéleplési IKSZT-ben, vezetett városi Művelődési Házat, irányított nagyvárosi közművelődési intézményrendszert. Fő szakterülete a helyi értéktárak létrejöttének és működésének szakmai-módszertani támogatása. Részt vett több értéktáró kollégium munkájában, melyet a Lakitelek Népfőiskola Alapítvány szervezett. Szakmai tevékenységét az új feladatok iránti nyitottság, a közművelődés, a kultúra, az értékek iránti elkötelezettség jellemzi.

HOFFNER TIBOR

A pécsi Janus Pannonius Tudományegyetemen tanulta a művelődésszervezést, majd szülőfalujában, Monostorapátni kezdte az ismeretek gyakorlati alkalmazását. Onnan Taliándörögdre került. Beválasztották a képviselő-testületbe, először alpolgármesterként, majd 1998-2006 között polgármesterként tevékenykedett. 2006-ban életre keltette a Völgy-KÖZ-Pontot. 2007-2016 között az Élítő Balaton-felvidékért Egyesület egyik vidékfejlesztő szakembere. 2014-től újra Taliándörögdi alpolgármestere. 2018-ban szakmai vezetője a „Taliándörögdi, az együttműködő település” közösségfejlesztési programnak.

Élete során folyamatosan elnöki, vezetői beosztást vállalt civil szervezetek működtetésében, kiemelt figyelemmel az ifjúságot összefogó, fiatalokat segítő szervezetekre. Jelenleg a KÖZSI elnökeként és a Pannon Kincsesház Kft. ügyvezetőjeként tevékenykedik, valamint a „KincsesHáz” Pannon Ifjúsági Népfőiskola és Értékek Háza létrehozója, vezetője és a Pannon Ifjúsági Értéktár Hálózat egyik koordinátora.

Elismerései:

Magyar Köztársaság Elnöke- Ezüst Emlékérem (1998)
Falvak Kultúrájáért Közalapítvány – Magyar Kultúra Lovagja (2001)
Magyar Polgárőr Szövetség – Polgárőr Érdemrend Arany Fokozat (2002)
Taliándörögdi Község Önkormányzata – Taliándörögdiért Díj (2007)
Tapolca és Térsége Többcélú Társulás – Térség Idegenforgalmáért Díj
Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat – Év Vidékfejlesztő Közössége díj részese az Élítő Balaton-felvidékért Egyesülettel (2014)
Magyar Köztársaság Elnöke – Magyar Arany Érdemkereszt (2024)